

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΚΙΑΒΕΛΛΟΥ

ΟΜΙΛΙΑΙ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΔΕΚΑΛΟΣ

ΤΟΥ ΤΙΤΟΥ ΛΙΒΙΟΥ

(Τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἐκκιστοῦ τούτου ἀνδρὸς τὸ ἐξοχώτερον καὶ ὠφελιμώτερον)

Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ

ὑπὸ ***

(Συνέχεια. Ἰδὲ φύλ. ΙΓ').

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἐνεκα τίνων περιστατικῶν διωρίσθησαν εἰς τὴν Ῥώμην οἱ Δήμαρχοι, καὶ ἐγείνεν οὕτως ἡ πολιτεία τελειότερα.

Καθὼς ἀποδεικνύουν ὅλοι οἱ περὶ τοῦ πολιτικοῦ βίου πραγματευθέντες, καὶ καθὼς περὶ τούτου εἶναι πλήρης παραδειγμάτων ἡ ἱστορία, ὁ οἰκιστὴς καὶ νομοθέτης οἰασθήποτε πολιτείας ὀφείλει ἐξ ἀνάγκης νὰ προῦποθέσῃ ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὅλοι εἶναι κακότεροποι, καὶ ὅτι θέλουν δεῖξαι πάντοτε τὴν κακοτροπίαν ταύτην τῆς ψυχῆς των, ὅσakis εὐρωσι πρὸς τοῦτο τὴν εὐκαιρίαν· ὅταν δὲ κακία τις κρύπτεται πρὸς καιρὸν, προέρχεται τοῦτο ἀπὸ κρυπτήν τινα αἰτίαν, ἥτις, ἀφορμῆς μὴ δοθείσης ν' ἀνακαλυφθῇ τὸ ἐναντίον, μένει ἄγνωστος· τὴν ἀνακαλύπτει ὁμως μετὰ ταῦτα ὁ χρόνος, ὅστις, ὡς λέγεται, εἶναι πατήρ πάσης ἀληθείας. Ἐνομιζοτε ὅτι, ἀποβληθέντων τῶν Ταρκυνίων, ὑπῆρχεν εἰς τὴν Ῥώμην, μεταξὺ λαοῦ καὶ Γερουσίας, ὁμόνοια ἄκρα, καὶ ὅτι οἱ Πατρίκιοι, ἀπεκδυθέντες τὴν παλαιὰν αὐτῶν ἀλαζονείαν, ἔγειναν φιλόδημοι, καὶ πρὸς τὸν τυχόντα ἀνεκτικοὶ καὶ εὐπρόσιτοι. Ἐπεκράτησε δὲ ἡ τοιαύτη ἀπάτη, καὶ ἡ αἰτία αὐτῆς ἔμεινεν ἄγνωστος, ἕως ὅτου ἔζων οἱ Ταρκύνιοι· διότι οἱ Πατρίκιοι, φοβούμενοι αὐτοὺς, καὶ μὴ θέλοντες ἐνεκα τούτου νὰ δυσχερεστήσωσι καὶ ψυχράνωσι τὸν λαόν, ἐφέροντο πρὸς τοῦτον ἐπιεικῶς· ἀλλ' ἅμα ἀποθανόντων τῶν Ταρκυνίων, καὶ ἐκλείψαντος τοῦ φόβου, ἤρχισαν οἱ Πατρίκιοι οὗτοι νὰ ἐξακοντίζωσι κατὰ τοῦ λαοῦ τὸ ἐμφωλεῦον εἰς τὰ στήθη των φαρμάκιον, καὶ παντοιοτρόπως νὰ τὸν κακοποιῶσι. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει ὅσα ἀνωτέρω εἴπαμεν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι πράττουν πάντοτε τὰ καλὰ κατ' ἀνάγκην, καὶ ὅτι, ὅπου ὑπάρχει ἄδεια καὶ ἀκολασία, ἐπικρατεῖ πάραυτα ἀταξία καὶ σύγχυσις· ὅθεν καὶ λέγεται ὅτι ἡ μὲν πείνα καὶ ἡ πένια γεννᾷσι τὴν φιλεργίαν, οἱ δὲ νόμοι τὴν ἀγαθότητα. Ὅπου αἱ περιστάσεις καὶ ἄνευ νόμου δύνανται νὰ προξενήσωσι τὸ ἀγαθόν, ὁ νόμος δὲν εἶναι ἀναγκαῖος, ἀλλ' ὅπου τοῦτο δὲν συμβαίνει, ἐκεῖ γίνεται εὐθὺς ἀναγκαῖος ὁ νόμος. Ἀποῦ λοιπὸν εἰλεψαν οἱ Ταρκύνιοι, οἵτινες διὰ τοῦ φόβου ἀνεχαίτιζαν τὴν κακοτροπίαν τῶν Πατρικίων, ἔπρεπε νὰ γείνη σκέψις περὶ νέου τινὸς θεσμοῦ ὅστις νὰ φέρῃ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα τὸ ὅποιον ἔφεραν οἱ Ταρκύνιοι ζῶντες. Ὅθεν, μετὰ πολλὰς συγχύσεις, καὶ ταραχάς, καὶ κινδύνους, καὶ σκάνδαλα μεταξὺ λαοῦ καὶ Πατρικίων, διωρίσθησαν πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ λαοῦ οἱ Δήμαρχοι, περιβληθέντες τοσαύτην δυνάμειν καὶ ὑπόληψιν, ὥστε ἐχρησίμευσαν ὡς διαλλακταὶ μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς Γερουσίας, καὶ τὰς προσδόλως τῶν Πατρικίων ἀπέκρουαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὅτι αἱ μεταξὺ λαοῦ καὶ Γερουσίας ἐριδες ἀπέτελεσαν ἐλευθέραν καὶ ἰσχυρὰν τὴν πολιτείαν.

Θέλω ἤδη νὰ λαλήσω περὶ τῶν ταραχῶν τούτων τῆς Ῥώμης, τῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τῶν Ταρκυνίων μέχρι τοῦ διορισμοῦ τῶν Δημάρχων, καὶ περὶ ἄλλων τινῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων, ἐναντίως ὧν τῆς γνώμης πολλῶν, οἵτινες λέγουσι ὅτι ἡ πολιτεία τῆς Ῥώμης ἦτον φιλοτάραχος καὶ τοσαύτης ἀταξίας πλήρης, ὥστε, ἂν ἡ καλὴ τύχη καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἀνδρεία δὲν ἤθελαν ἀναπληρώσει τὰς ἐλλείψεις ταύτας, ἔμελλε νὰ ᾖναι ἡ χειρότερα τῶν πολιτειῶν. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἡ καλὴ τύχη καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἀνδρεία ἀπέτελεσαν ὅποιον ἦτον τὸ ρωμαϊκὸν Κράτος· ἀλλὰ νομίζω ὅτι οἱ λέγοντες τὰ ἀνωτέρω δὲν ἐννοοῦν ὅτι, ὅπου ὑπάρχει καλὸν στρατιωτικόν, ἐκεῖ πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ ὑπάρχῃ καὶ καλὴ τάξις, καὶ σπάνιον ἀκόμη εἶναι νὰ μὴ συνυπάρχῃ καὶ ἡ καλὴ τύχη. Ἄλλ' ἐπανερχόμενος εἰς τὰ λοιπὰ τῆς εἰρημένης πόλεως περιστατικὰ λέγω, ὅτι οἱ κατακρίνοντες τὰς μεταξὺ τῶν Πατρικίων καὶ τοῦ λαοῦ ἐριδας κατακρίνουν, κατ' ἐμὴν γνώμην, αὐτὴν τὴν πρώτην αἰτίαν τῆς ἐλευθερίας τῆς Ῥώμης, καὶ ὅτι, προσέχοντες εἰς τοὺς θορύβους καὶ εἰς τὰς κραυγὰς τῶν ταραχῶν τούτων, δὲν προσέχουν συγχρόνως καὶ εἰς τὰ ἐκ τούτων αἴτια ἀποτελέσματα, ἀγνοοῦντες ὅτι εἰς πᾶσαν πολιτείαν ὑπάρχουν δύο διάφοροι θελήσεις, ἡ τοῦ λαοῦ καὶ ἡ τῶν προκρίτων, καὶ ὅτι ὅλοι οἱ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας νόμοι ἀπὸ τὰς μεταξὺ τούτων ἐριδας γεννῶνται, καθὼς εὐκόλως δύναται νὰ τὸ ἰδῇ τις εἰς τὴν Ῥώμην αὐτήν· καθότι, ἀπὸ τῶν Ταρκυνίων μέχρι τῶν Γράκχων, εἰς διάστημα τριακοσίων καὶ ἐπικείνα ἐτῶν, αἱ ἐριδες αὐταὶ σπανίως ἐπέφεραν ἐξορίας, καὶ σπανιώτερον αἱματοχυσίας. Ὅθεν πολλὰ βλαβεραὶ δὲν πρέπει νὰ νομισθῶσιν αἱ τοιαῦται ἐριδες, οὔτε φιλοτάραχος δύναται νὰ ὀνομασθῇ πολιτεία ἥτις, εἰς τοσοῦτο διάστημα χρόνου, μὲ ὅλας τὰς ἐριδας ταύτας, δὲν ἐξώρισε πλείονεους τῶν ὀκτῶ ἢ δέκα πολιτῶν, πολλὰ ὀλίγους ἐφόνευσε, καὶ ὅχι πολλοὺς εἰς ζημίαν χρηματικὴν κατεδίδασκεν. Οὔτε ἄτακτον δυνάμεθα εὐλόγως νὰ ὀνομάσωμεν πολιτείαν παρέχουσαν τοσαῦτα παραδείγματα ἀρετῆς· διότι τὰ καλὰ παραδείγματα εἶναι προϊόν τῆς καλῆς ἀνατροφῆς, ἡ δὲ καλὴ ἀνατροφή, τῶν καλῶν νόμων, καὶ οἱ καλοὶ νόμοι, τῶν ταραχῶν τούτων, τὰς ὁποίας πολλοὶ ἀπερισκέπτως κατακρίνουν· ὁ δὲ καλῶς ἐξετάζων τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν θέλει εὐρεῖ ὅτι ἐξορίαν, ὡς εἴπαμεν, ἢ εἶαν ἄλλην πρὸς στέρησιν τῶν κοινῶν ἀγαθῶν δὲν ἐγέννησαν, ἀλλὰ μάλιστα νόμους καὶ θεσμοὺς ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. Ἄν δὲ τις ἤθελεν εἰπεῖ ὅτι ἐκτακτοὶ καὶ ἄγριοι σχεδὸν ἦσαν οἱ τρόποι, βλέπων ὅτι κατεβόα ὁ λαὸς ὅλος κατὰ τῆς Γερουσίας, καὶ ἡ Γερουσία κατὰ τοῦ λαοῦ, ὅτι ἐγίνοντο ὀχλαγωγίαι εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐκλείοντο τὰ ἐργαστήρια, ἐφευγεν ἄθροος ὁ λαὸς ἀπὸ τῆς Ῥώμης, καὶ ἄλλα παρόμοια, πράγματα ἐμποιούντα φρίκην εἰς τοὺς ἀναγνώστας, πρὸς τὸν τοιοῦτον ἀποτεινόμενος λέγω, ὅτι πᾶσα πόλις ἔχει καὶ τρόπους καὶ ἔθιμα ἰδιαίτερα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ λαὸς ἀνακούφίζει τὴν ὀρμὴν τῆς φιλοδοξίας του, καὶ μάλιστα αἱ πόλεις ἐκεῖναι εἰς τὰς ὁποίας, ἐπὶ σοβαρῶν περιστάσεων, ζητεῖται ἡ συμπραξίς τοῦ

λαού. Ἡ πόλις λοιπὸν τῆς Ῥώμης εἶχε τὸ ἐξῆς ἔθιμον· ὁσάκις ὁ λαὸς αὐτῆς ἤθελε ν' ἀπολαύσῃ νέον τινὰ νόμον, ἢ ἐπραττέ τι ἐκ τῶν εἰρημένων, ἢ ἤρνεϊτο νὰ καταγραφῇ εἰς στρατεῖαν, ὥστε, θέλοντες οἱ Πατρίκιοι νὰ κατευνάσωσι τὴν ὀργὴν του, ἔπρεπε κατὰ τι νὰ τὸν εὐχαριστήσωσιν. Αἱ ἐπιθυμίαι δὲ τῶν ἐλευθέρων λαῶν σπανίως εἶναι εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἐπικίνδυναι, διότι γεννῶνται ἢ ἀπὸ τὴν τυραννίαν, ἢ ἀπὸ τὴν ὑποψίαν τῆς τυραννίας. Καὶ ἐσφαλμένα ἂν ᾖναι τὰ φρονήματά των, ὑπάρχει δι' αὐτὰ ἡ θεραπεία τῶν συνελεύσεων, ὅπου εὐρίσκεται πάντοτε ἀγαθὸς τις ἀνὴρ, ὅστις, ἐγειρόμενος καὶ ἀγορεύων, ἀποδεικνύει εἰς αὐτοὺς ὅτι ἀπατῶνται· οἱ δὲ λαοὶ, λέγει ὁ Κικέρων, ἂν καὶ ἄμαθεῖς, εἶναι ὅμως ἐπιδεκτικοὶ ἀληθείας, καὶ εὐκόλως ὑποχωροῦν, ὁσάκις ἀνὴρ ἀξιοπύστος λέγει πρὸς αὐτοὺς τὴν ἀλήθειαν. Πρέπει ἄρα νὰ ἤμεθα φειδωλοτέρου περὶ τὴν κατακρίσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς κυβερνήσεως, καὶ νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ εἰς τὴν πολιτείαν ταύτην φανέντα καλὰ ἀποτελέσματα προήρχοντο βεβαίως ἀπὸ ἀρίστους αἰτίας. Καὶ ἂν αἱ ἐριδὲς ἐγένιναν ἀφορμὴ τοῦ διορισμοῦ τῶν Δημάρχων, εἶναι ἄξιαι πολλῶν ἐπαίνων· διότι ὅχι μόνον ἀπέδωκαν εἰς τὸ δημοκρατικὸν στοιχεῖον τὸ ἐπιβάλλον εἰς αὐτὸ μέρος τῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ φύλακας ἀγρύπνους ἐγκατέστησαν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐλευθερίας, καθὼς θέλομεν ἀποδείξει εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ποῦ φυλάττεται ἀσφαλέστερον ἡ παρακαταθήκη τῆς ἐλευθερίας, πλησίον τοῦ λαοῦ ἢ πλησίον τῶν προκρίτων· καὶ τίνας οἱ ἔχοντες περισσότερας ἀφορμὰς ταραχῶν, οἱ θέλοντες ν' ἀποκτήσωσιν, ἢ οἱ θέλοντες νὰ διατηρήσωσιν.

Οἱ φρονίμως τὰ τῶν πολιτειῶν θεσμοθετήσαντες, μεταξὺ τῶν ἀναγκαιοτέρων αὐτῶν διατάξεων, ἐπένοησαν καὶ τὴν φύλαξιν τῆς ἐλευθερίας, ἥτις τόσῳ περισσότερον διατηρεῖται, ὅσῳ καταλλήλοτερον εἶναι τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον ἡ φύλαξις αὐτῇ εἶναι ἀνατεθειμένη. Ἐπειδὴ δὲ εἰς πᾶσαν πολιτείαν ὑπάρχουν πρόκριτοι καὶ λαὸς, ἡ γέρθη ἀμφιβολία τίνας ἐκ τούτων εἶναι οἱ ἀσφαλέστεροι τῆς ἐλευθερίας φύλακες. Καὶ οἱ μὲν ἀρχαῖοι Λακεδαιμόνιοι, καὶ, κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους, οἱ Βενετοὶ ἀνέθεσαν τὴν φύλαξιν ταύτην εἰς τοὺς προκρίτους· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι εἰς τὸν λαόν. Ὅθεν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξετάσωμεν ποία τῶν πολιτειῶν τούτων ἔκαμε καλλήτεράν ἐκλογὴν. Ἄν ἀποβλέψωμεν εἰς τοὺς λόγους, λόγοι ὑπάρχουν ὑπὲρ ἀμφοτέρων τῶν ἐκλογῶν τούτων· ἂν ὅμως ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα, τότε θέλομεν ἀφανθῇ ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς τῶν προκρίτων, διότι ἡ ἐλευθερία τῆς Σπάρτης καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς Βενετίας διήρκεσαν περισσότερον καιρὸν παρὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ῥώμης. Λόγοι δὲ ὑπὲρ ἑκατέρου τῶν συστημάτων τούτων εἶναι οἱ ἐξῆς· οἱ ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων συνηγοροῦντες διατείνονται ὅτι ἐκεῖνοι μόνον πρέπει νὰ γίνωνται φύλακες· πράγματός τινος, οὗτινες ἔχουν ὀρεξιν ὀλιγωτέραν νὰ τὸ ἐξουσιάζωσι. Καὶ βεβαίως, ἂν ἐξετάσωμεν τὰς ὁρεξεις τῶν προκρίτων καὶ τοῦ λαοῦ, θέλομεν ἰδεῖ ὅτι οἱ μὲν ἔχουν ἐπιθυμίαν ἄκραν νὰ δεσπόζωσιν, ὁ δὲ ἐπιθυμίαν μόνον νὰ μὴ δεσπόζεται, καὶ ἐπομένως μεγαλύτεραν θέλησιν νὰ ζῇ ἐλευ-

θερος, ὡς ἔχων καὶ ὀλιγωτέραν ἐλπίδα ἐξουσίας παρὰ τοὺς προκρίτους· ὥστε γινόμενος ὁ λαὸς φύλαξ τῆς ἐλευθερίας, φυσικὸν εἶναι νὰ φυλάττῃ αὐτὴν ἐπιμελέστερον, καὶ, μὴ δυνάμενος ὁ ἴδιος νὰ τὴν ἀρπάσῃ, μήτε καὶ ἄλλους ν' ἀρῇτῃν τὴν ἀρπάσωσιν. Οἱ δὲ τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Βενετίας συνήγοροι ἀποφαίνονται ὅτι οἱ ἐμπιστευόμενοι τὴν φύλαξιν τῆς ἐλευθερίας εἰς τοὺς προκρίτους πράττουσιν δύο τινὰ καλὰ· πρῶτον, εὐχαριστοὺν περισσότερον τὴν φιλοδοξίαν ἐκείνων οἵτινες, ἔχοντες περισσότεραν θαρύττητα εἰς τὴν πολιτείαν, ἂν ἔχωσι συγχρόνως καὶ τὴν ὑπεροχὴν ταύτην, δὲν λαμβάνουν ἀφορμὴν νὰ παραπονῶνται· καὶ δεύτερον, ἀφαιροῦν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὴν φιλοτάραχον διαθέσιν τοῦ ὄχλου, ἐξουσίαν ἱκανὴν οὖσαν νὰ γεννήσῃ ἐριδὰς πολλὰς καὶ σκάνδαλα εἰς τὴν πολιτείαν, καὶ νὰ φέρῃ τοὺς προκρίτους εἰς ἀπόγνωσιν, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἴσως ἦθελαν καταντῆσαι ὀλέθρια. Ὡς παράδειγμα δὲ φέρουν τὴν Ῥώμην αὐτὴν, ὅπου, ἀφοῦ οἱ Δημάρχοι ἔλαβαν εἰς χεῖρας τὴν ἐξουσίαν ταύτην, δὲν νῦχαιρήθησαν νὰ ἔχωσι τὸν ἕνα τῶν Ἰπάτων ἐκ τοῦ γένους τῶν δημοτικῶν, ἀλλ' ἠθέλησαν καὶ τοὺς δύο· μετέπειτα δὲ καὶ τοὺς Τιμητὰς καὶ τὸν Ἐπαρχον, καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ τῆς πολιτείας ἀξιώματα. Καὶ ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ, ὑπείκοντες πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν ὁρμὴν, ἤρχισαν νὰ καταρῶσιν ὅσους ἐβλεπαν ἱκανοὺς νὰ καταβάλωσι τοὺς Πατρικίους· ἐκ τούτου δὲ ἐγενήθη ἡ ἰσχὺς τοῦ Μαρίου, καὶ τῆς Ῥώμης ὁ ὀλεθρος. Βεβαίως, ὁ λαμβάνων ἐσκεμμένως ὑπ' ὄψιν τὰ ἀντίθετα ἐπιχειρήματα ταῦτα ἤθελεν ἀμφιβάλλει ἐπὶ πολὺ περὶ τῆς καταλληλοτέρας ἐκλογῆς διὰ τὴν φύλαξιν τῆς ἐλευθερίας, ἀγνοῶν ποῖον εἶδος ἀνθρώπων εἶναι ἐπιβλαβέστερον εἰς τὴν πολιτείαν, οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀποκτήσωσιν ὅ,τι δὲν ἔχουν, ἢ οἱ θέλοντες νὰ διατηρήσωσιν ὅ,τι ἔχουν· τελευταῖον ὅμως, μετὰ μακρὰν καὶ λεπτομερῆ ἔρευναν, θέλει συμπεράνει ὡς ἐξῆς. Ἡ πρόκειται περὶ πολιτείας ὀργώσης εἰς αὐξήσιν καὶ ἐπέκτασιν τοῦ κράτους αὐτῆς, ὡς τῆς Ῥώμης, ἢ περὶ πολιτείας ἀρκουμένης εἰς τὴν διατήρησιν αὐτῆς μόνον. Ἄν τὸ πρῶτον, ἀνάγκη πᾶσα νὰ γείνωσιν ὅλα τὰ πράγματα καθὼς εἰς τὴν Ῥώμην· ἂν τὸ δεύτερον, πρέπει νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς παράδειγμα ἡ Βενετία καὶ ἡ Σπάρτη, διὰ τὰς εἰρημένους αἰτίας, καὶ καθὼς εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον θέλω εἰπεῖ. Ἐπανερχόμενος ὅμως εἰς τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ποιοῦ εἶναι ἐπιβλαβέστεροι εἰς τὴν πολιτείαν, οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀποκτήσωσιν, ἢ οἱ φοβούμενοι μὴ χάσωσι τὰ ἀποκτηθέντα, λέγω ὅτι, γινόμενοι ποτε ὁ μὲν Μάρκος Μενένιος δικτάτωρ, ὁ δὲ Μάρκος Φουλβίος ἱππαρχος, ἀμφοτέροι δημοτικοὶ, καὶ διορισθέντες νὰ ἀνακρίνωσι συνωμοσίας τινὰς ἐκρηγείσας εἰς τὴν πόλιν· τῆς Καπύης κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἔλαβαν συγχρόνως παρὰ τοῦ λαοῦ τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐρευνήσωσι, καὶ ἐντὸς τῆς Ῥώμης αὐτῆς, περὶ τῶν ὁσῶν, φιλοδοξίας χάριν καὶ δι' ἐκτάκτων μέσων, ἐπροσπάθουν νὰ καταλάβωσι τὴν ὑπατείαν καὶ τὰ λοιπὰ τῆς πολιτείας ἀξιώματα· τοῦτο βλέποντες οἱ Πατρίκιοι, καὶ νομίζοντες ὅτι ἐναντίον αὐτῶν ἐδόθη εἰς τὸν Δικτάτωρα ἡ τοιαύτη ἐξουσία, διέδωκαν εἰς τὴν Ῥώμην ὅτι δὲν ἐζήτουν αὐτοὶ νὰ καταλάβωσι, δι' ἐκτάκτων μέσων καὶ χάριν φιλοδοξίας, τὰ ἀξιώματα, ἀλλ' οἱ δημοτι-

κοί, οἵτινες, μήτε εἰς τὴν εὐκλειαν τοῦ γένους, μήτε εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν ἀρετὰς στηριζόμενοι, ἤθελαν νὰ φθάσωσιν εἰς τὰς ἀξίας ἐκείνας δι' ὧν ἐκτάκτων, καὶ ἰδίως κατεμήνυναν αὐτὸν τὸν Δικτάτωρα. Ἰσχυσε δὲ τόσον ἡ κατηγορία αὕτη, ὥστε συγκαλέσας τὸν λαὸν ὁ Μενένιος, καὶ μεμφθεὶς τὰς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας τῶν Πατρικίων, παρητήθη τῆς δικτατορικῆς ἀρχῆς, καὶ καθυπεβλήθη ἐκουσίως εἰς τὴν δίκην τοῦ λαοῦ· δικασθεὶς δὲ, ἀπελύθη τῆς κατηγορίας. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ συζητηθῇ ἐπὶ πολὺ ποῖος τῶν δύο εἶναι μᾶλλον φιλόδοξος· ὁ μὴ κατέχων καὶ θέλων ν' ἀποκτήσῃ, ἢ ὁ κατέχων καὶ θέλων νὰ διατηρήσῃ· διότι ἑκατέρα τῶν ὁρέξεων τούτων δύναται εὐκόλως νὰ προξενήσῃ μεγάλας ταραχάς. Πολλάκις μολαταῦτα πρόξενον τῶν ταραχῶν τούτων γίνονται οἱ κατέχοντες· καὶ πολλάκις ὁ φόβος τῆς στερήσεως γεννᾷ εἰς αὐτοὺς τὰς ἰδίας ὁρέξεις τῶν ἐπιθυμούντων ν' ἀποκτήσωσι· διότι συνήθως οἱ ἄνθρωποι νομίζουν ὅτι δὲν εἶναι ἀσφαλῆς εἰς ὅσα ἔχουν, ἂν δὲν ἀποκτήσωσι καὶ ἄλλα. Παρεκτὸς τούτου, οἱ τοιοῦτοι, κατέχοντες πολλὰ, εἶναι καὶ πρὸς πᾶσαν μεταβολὴν ἰσχυρότεροι καὶ ὀρμητικώτεροι. Καὶ περιπλέον, ἡ φιλόδοξος καὶ ἀκόλαστος αὐτῶν διαγωγὴ ἀνάπτει εἰς τὰς καρδίας τῶν ἄλλων μεγάλην ἐπιθυμίαν ν' ἀποκτήσωσι καὶ αὐτοὶ ὅσα ἔχουν ἐκεῖνοι, εἴτε ὡς θέλοντες νὰ τοὺς ἐκδικηθῶσι διὰ τῆς ἀπογυμνώσεως αὐτῶν, εἴτε ὡς ὀρεγόμενοι νὰ λάβωσιν αὐτοὶ τὰ πλούτη καὶ τὰ ἀξιώματα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια βλέπουν ὅτι μεταχειρίζονται κακῶς οἱ ἐναντίοι τῶν.

(Ἀκολουθεῖ.)

Ἡ ΚΟΡΗ ΤΗΣ ΣΙΒΗΡΙΑΣ.

ΔΙΗΓΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ.

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

(Συνέχεια. Ἰδε φυλλάδιον ΙΔ'.)

Ἀς ἀρῇσωμεν ἥδη τὸν τόπον τούτου τοῦ κλαυθμοῦ καὶ τῶν συμφορῶν, καὶ ἄς ἀκολουθήσωμεν τὴν καλὴν ὁδοιπόρον μας. Ὅταν τὴν ἀπεχαιρέτησαν οἱ δύο φίλοι, ἀπῆλθον πολλὰς νέας πορευομένας τὴν αὐτὴν ὁδόν, καὶ ἀπερχομένας εἰς τὸ χωρίον ὅπου καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία, ἀπὸ ἐκουσιπέντε βέρστια ἀπὸ τὸ Ἰσχίμ. Καθ' ὁδὸν τὰς ἐπλησίασε συμμορίξ νέων χωρικῶν, ἐξ ὧν τινες ἐμέθυον, καὶ ἐπὶ προφάσει τοῦ νὰ τὰς συνοδεύσωσι κατέβησαν ἀπὸ τοὺς ἵππους τῶν. Εὗρισκοντο τότε πλησίον μεγάλου τινὸς δάσους. Αἱ ὁδοιπόροι φοβηθεῖσαι ἀπεποιήθησαν νὰ συμπεριπατήσωσι μετ' αὐτῶν. Εἶχόν τινα τρόφιμα καὶ ἐκάθησαν παρὰ τὴν ἄκρην τῆς λεωφόρου διὰ νὰ προγευθῶσιν, ἀφοῦ παρεκάλεσαν τοὺς χωρικοὺς ν' ἀκολουθήσωσι τὸν δρόμον τῶν· ἀλλ' αὐτοὶ συνεκάθησαν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, λέγοντες ὅτι ἤθελον νὰ προγευθῶσι μετ' αὐτῶν, καὶ νὰ τὰς συνοδεύσωσι μετὰ ταῦτα μέχοι τοῦ χωρίου. Ἀμνηχανοῦσα τὴν νὰ πράξῃ ἡ Παρασκευὴ διὰ ν' ἀποδιώξῃ τοὺς ὀχληροὺς χωρικοὺς, ἀπεφάσισε νὰ προσφύγῃ εἰς μικρὸν τι σρατήγημα τὸ ὁποῖον κατέπετυχεν. «Ἐρχόμεθα, εἶπεν, εὐχαρίστως μεθ' ὑμῶν, ἀλλὰ πρέπει νὰ περιμελνόμεν ἐνταῦθα τοὺς ἀδελφούς μας, φέροντας ἀμάξας διὰ νὰ μᾶς παραλά-

βωσι.» Συγχρόνως οἱ νέοι εἶδον μακρὰν δύο ἀμάξας ἐρχομένας, τὰς ὁποίας ἡ Παρασκευὴ εἶχε παρατηρήσει πρὸ αὐτῶν, καὶ εὐθὺς ἰππεύσαντες ἀνεχώρησαν δρομαῖοι. Μετὰ ταῦτα διηγουμένη τὸ πρῶτον τῶν συμβεβηκότων τῆς ἔλεγεν· «Εἶπον τῶνόντι μικρὸν ψεῦμα, ἀλλὰ ὠφέλιμον.» Ἐφθασε δὲ εὐτυχῶς εἰς τὸ χωρίον, καὶ διενυκτέρευσε παρὰ τινι γνωρίμῳ χωρικῷ, ὅστις τὴν ὑπεδέχθη φιλοφρόνως.

Τὴν ἐπιούσαν ἐξυπνήτασα, ἡσθάνθη πολὺ τὸν κόπον τῆς παρελθούσης. Ἐξελθοῦσα ἀπὸ τὴν ἴσθαι — οἰκία χωρική — ὅπου ἐκοιμήθη, ἔφριξεν ἰδοῦσα ἑαυτὴν μεμονωμένην· ἀλλ' ἡ ἱστορία τῆς Ἄγαρ εἰς τὴν ἔρημον, ἐπανελθοῦσα εἰς τὴν μνήμην τῆς, τὴν ἐνεθάρρυνεν. Ἐκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ ἤρχισε τὸν δρόμον τῆς ἀφωσικωμένην εἰς τὸν φύλακά τῆς ἄγγελον. Μετὰ τινα βήματα παρετήρησε τὴν σημαίαν τοῦ ἀετοῦ ἐπὶ τοῦ καπηλείου τοῦ χωρίου ἐνώπιον τοῦ ὁποίου εἶχε διαβῇ τὴν παρελθοῦσαν, καὶ ἐνόησεν εὐθὺς ὅτι, ἀντὶ νὰ πορευθῇ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς Πετρούπολιν, ἐπανήρχετο εἰς τὴν τῆς προτεραίας. Ἐστάθη λοιπὸν διὰ νὰ διορθώσῃ τὴν πλάνην τῆς, καὶ εἶδε τὸν φιλοξενήσαντα αὐτὴν χωρικὸν γελῶντα παρὰ τὴν θύραν του. «Ἐὰν ὁδοιπορῆς οὕτω πως, τὴν ἐφώνασεν, εἶναι προτιμώτερον νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν οἰκίαν σου.»

Εἰς τοιαύτην πλάνην ὑπέπεσε καὶ ἄλλοτε μετὰ ταῦτα, καὶ ὅταν, ἀμνηχανοῦσα τοῦ νὰ διευθύνῃ τὰ βήματά τῆς, ἠρώτα τοὺς διαβάτας ποία ἡ πρὸς τὴν Πετρούπολιν ὁδός, τὴν ἐχλεύαζον, τόσον ἥτο μακρὰν ἡ μητρόπολις ἐκείνη. Τοῦτο τὴν ἐθλίβε πάντοτε. Μὴ ἔχουσα οὐδεμίαν γεωγραφικὴν ἰδέαν τοῦ τόπου τὸν ὁποῖον ἔμελλε νὰ διατρέξῃ, ἐφαντάσθη ὅτι ἡ πόλις τοῦ Κιόβου, περίφημος εἰς τὰ θρησκευτικὰ χρονικά τοῦ τόπου, περὶ ἧς πολλάκις τὴν ὠμίλησεν ἡ μήτηρ τῆς, ἔκειτο παρὰ τὴν ὁδὸν τῆς Πετροπόλεως· διὸ καὶ ἔμελετὰ νὰ διαμείνῃ ὀλίγον ἐκεῖ χάριν εὐλαθείας, καὶ ὑπέσχετο νὰ γείνῃ καὶ καλογραία εἰς ἐν τῶν ἐκεῖ μοναστηρίων, ἐὰν ἐτελεσφόρει τὸ σχέδιόν τῆς.

Πιστεύουσα πάντοτε ὅτι τὸ Κίεβον ἔκειτο παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς Πετρούπολιν, ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι οἱ διαβάται ἐγέλων ὡσάντις ἐξήτει πληροφορίας περὶ τῆς πρωτεύουσας ταύτης, ἀπεφάσισε νὰ ἐρωτᾷ ποῦ ἔκειτο τὸ Κίεβον. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἐρώτησις αὕτη ἐκίνηε ἔτι μᾶλλον τὸν γέλωτα.

Μίαν ἡμέραν ἀπορούσα ποῖαν ἀπὸ τὰς ὁδοὺς αἰτίνες δισταυροῦντο ἐνώπιόν τῆς νὰ ἐκλέξῃ, εἶδε μακρόθεν ἐρχόμενον κιμπικ καὶ τὸ ἀνέμεινε διὰ νὰ παρακαλέσῃ νὰ τὴν δεῖξωσι τὴν εἰς Κίεβον φέρουσαν. Οἱ ὁδοιπόροι ὑπέβησαν ὅτι ἀστεϊεύεται. «Πορεύθητι, τὴν εἶπον γελῶντες, ὅποιαν θέλεις· διότι φέρουσιν ἐπίσης καὶ εἰς Κίεβον, καὶ εἰς Παρίσια, καὶ εἰς Ρώμην.» Ἀλλ' αὕτη ἐβάδιζε τὴν μέσσην, ἥτις εὐτυχῶς νὰ ᾔται εὐτυχῶς ἡ πρέπουσα. Δὲν ἐδύνατο νὰ δώσῃ καμμίαν πληροφορίαν περὶ τοῦ δρόμου τῆς, οὔτε περὶ τοῦ ὀνόματος τῶν χωρίων διὰ τῶν ὁποίων διέβη. Ὅταν ἐφθάνεν εἰς εὐτελές τι χωρίον, τὴν ὑπεδέχοντο συνήθως μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης οἱ οἰκοδεσπόται τῆς πρώτης οἰκίας εἰς ἣν προσήρχετο. Ἀλλ' εἰς τὰς κωμοπόλεις, καὶ ὅπου αἱ οἰκίαι ἐφάνιντο εὐπρεπέστεραι, δυσκόλως εὗρισκεν ἄσυλον· τὴν ἐξελάμβανον ὡς τυχοδιώκτιδα κακοήθη, καὶ ἡ ἀδι-